

Zpráva z konference *Deus ex Machina: Transcending Esoteric Traditions Through Modern Technology*

Matouš Mokrý, FF UK, Český egyptologický ústav
e-mail: mokrym@student.cuni.cz

Konference *Deus ex Machina: Transcending Esoteric Traditions Through Modern Technology*, organizovaná zcela online Ústavem religionistiky FF MU a zde nově založenou organizací badatelů RASWE (The Research Association for the Study of Western Esotericism) uprostřed nejkritičtějších dnů pandemie ve dnech 25.–26. 2. 2021, sice nepředstavovala žádnou zátěž pro naše dopravní prostředky, o to víc ale byly namáhány naše stolní počítače, notebooky či tablety. 25. února jsme se tak v 10:30 pohodlně usadili do svých domácích křesel a po pozdravení známých i méně známých účastníků a následné minimalistické, avšak přátelské úvodní řeči jednoho z hlavních organizátorů Tancrediho Marroneho „Welcome now!“ započal první panel konference.

Jelikož (jak z názvu konference vyplývá) si událost dala za cíl zkoumat nejrozličnější vztahy mezi technologiemi a esoterickou alternativní spiritualitou (především pak způsoby, kterými esoterismus technologie aktivně využívá), není se čemu divit, že shrnout dostatečně všechny příspěvky konference v tomto textu by představovalo značně nadlidský úkol. Zpráva se proto zaměří pouze na některé (subjektivně vybrané) prezentace, které bych zde rád prodiskutoval. Z prvního panelu prvního dne konference je to příspěvek *Esoteric Energy: Technology, Metaphor and Late Modernity* nezávislého badatele Williama Redwooda, který podal přehled charakteristik pojmu „energie“ (angl. „energy“) v prostředí alternativní (esoterické) spirituality. V příspěvku ukázal, že se v současnosti jedná o jednu z hlavních metafor této scény, dostatečně vágní na to, aby ji mohli užívat příslušníci nejrozličnějších i navzájem si odporujících duchovních názorových proudů. Fluidnost, nejednoznačnost a nestálost vlastní tomuto pojmu pak dle Redwooda rovněž spíše než s modernitou pevných forem a přímého pokroku souvisí s Baumanovou tekutou modernitou a stavem pozdního kapitalismu. V dobré tradici Urbanovy *Magia Sexualis* (2018) tak Redwoodova prezentace ukázala, jak mohou být zdánlivě „obskurní“ koncepty alternativních spiritualit ve skutečnosti kompatibilní s mainstreamovými diskurzivy.

Druhý panel téhož dne poskytl více prostoru židovskému esoterismu a mystice. Zde se zaměřím na příspěvek *Piracy, Theft, and Print in Modern Jewish Esotericism* Eugena D. Matankyho z Telavivské univerzity, ukazující, že nové technologie představovaly významnou výzvu pro esoteriky již před nástupem průmyslových revolucí. Prezentace zkoumala různé postoje židovských kabalistů k nástupu knižtisku, jenž umožnil volnější a méně kontrolované šíření kabalistických učení. Ta byla předávána během středověku především orálně pouze vybraným adeptům ve snaze o ochranění esoterického vědění před zprofanováním, a jen zřídkakdy se předávala skrze rukopisy. Zatímco dle Matankyho někteří židovští kabalisté

zcela odmítli tisk svých myšlenek ve snaze nezprofanovat „tajnou moudrost“, fakt, že i přes nesouhlas kabalistů si jejich myšlenky našly svou cestu k tisku a následně se neautorizovaně volně šířily mezi židovstvem, vedl jiné kabalistické autory k otištění svých traktátů, jelikož takto mohli alespoň částečně kontrolovat jejich akurátnost v prostředí, které se v touze po kabalistickém vědění neštítlo krádeže. Po dvou panelech nabitých (primárně akademickým) vědění a následně přednášce nezávislého filozofa a prvního keyspeakera Daniela Pinchbacka s názvem *Biosphere, Technosphere, Noosphere*, zkoumající sociálně-biologické evoluční schéma New Age autora Josého Argüella, jsme se však z virtuální komunity museli opět uchýlit k izolaci v našich příbytcích, kde jsme s napětím očekávali, co přinese příští den konference.

Druhý den jsme byli přivítáni keynote přednáškou nezávislého badatele Garyho Lachmana s názvem *Superhuman, Transhuman, or Fully Human: Whose Future Is It?* Lachman zde studoval vzájemné souvislosti na první pohled tak vzdálených jevů, jakými jsou transhumanismus, narativy o superhrdinech, kontrakultura 60. a 70. let 20. století, Abraham Maslow a okultně-beletrističtí autoři 20. století. Přednáška ukázala, jak komiksy o superhrdinech, hippie kontrakultura a vybraní autoři okultně laděných románů (např. Colin Wilson) sdílí motiv jedinců, kteří mají schopnosti a potřeby transcendující běžné lidské možnosti, a kteří proto nemohou najít v okolní společnosti podporu a ukotvení. Představa, že lidé mohou (a měli by) vylepšit své dosavadní schopnosti a možnosti, je vlastní i transhumanismu a Maslowově pyramidě lidských potřeb. Zatímco však technologicky orientovaný transhumanismus dle Lachmana pokládá tato vylepšení za *více než* lidská, Maslow považuje transcendenci běžného lidského údělu (tzv. „sebe-aktualizací“) za *plněji* lidskou. Lachman se pak ve svém filosofičtější orientovaném závěru přednášky ztotožňuje s Maslowovým názorem a považuje cíle transhumanismu za pouhou extenzi lidských tužeb, potřeb a schopností, něco, co není skutečně *trans*-lidské, ale pouze *plněji* lidské.

Přestože transhumanismus dostal slovo i v následujícím panelu (viz příspěvek *Czech Community of Satan and Transhumanism* Miroslava Vrzala z Masarykovy univerzity), tento panel přinesl i zcela nové průniky technologie a esoterické spirituality. Na jeden z nich se nyní detailněji zaměřím. Na překvapivé spojení archeoastronautiky (též zvané „ancient astronauts theory“) a modernitu a technologický pokrok odmítajícího esoterického proudu tradicionalismu nás všechny upozornila Marlen Thaler z Vídeňské univerzity se svou prezentací *How Modern is Technology? The Liaison between Prehistoric UFOs and Modern Traditionalism*, kde představila myšlení britského esoterika Johna Mitchella. Tento „radikální tradicionalista“ coby zdroj své „pereniální tradice“ považoval mimozemské bytosti na létajících talířích s jejich „magickou“ technologií, kteří prodchli prázdnou zemi životem a zaseli na zemi svou esoterickou moudrost, jíž se lidé v prehistorii snažili náboženstvím a technologiemi zakódovanými v megalitických stavbách dosáhnout. Svými teoriemi o technologii létajících talířů (které se dle Mitchella nyní vracejí, aby obnovily involuci upadlou tradici) tak dle Thaler pomohl Mitchell sakralizovat technologii v očích tradicionalistů. Nelze si však zároveň nepovšimnout obdobné koncepce o mimozemském původu esoterické moudrosti a (árijského) života u z tradicionalismu vycházejícího a modernitu

a mechanistické myšlení zahrnujícího Miguela Serrana (viz např. Goodrick-Clarke, 2002: 180–182, 187–188).

Komplexnost esoterického nakládání s technologiemi ukázal ve druhém panelu téhož dne i Bob Cluness z Islandské univerzity se svým příspěvkem *Step into the Pandemonium: On Breathing Life into the CCRU's Invented Magical Traditions*, jenž studoval kulturní pozadí a historický vývoj tzv. „numogramu“, magického diagramu vytvořeného teoretickou skupinou CCRU (Cybernetic Culture Research Unit) pro své experimentální sci-fi/filosofické texty. Pomocí tohoto diagramu měla skupina odhalit, že numogram a na něj napojená magická tradice (tzv. „lemurská časová magie“) byla ve skutečnosti vytvořená AI seslanou z budoucnosti snažící se pozměnit chod událostí. V tomto narativu pak Cluness vidí zajímavé převrácení esoterické strategie legitimizovat svá učení skrze odkazy na jejich domnělou starodávnost. Jeho diskuse pozdějších magických skupin i jednotlivců využívajících numogram však rovněž ukázala, že tento nástroj dokázal dostatečně transcendovat své experimentální filosofické prostředí na to, aby byl implementován do explicitněji esoterických učení a praktik. Clunessova prezentace tak obdobně jako Lachmanova přednáška demonstrovala fluidnost hranic mezi esoterismem na jedné straně a sci-fi a filosofií na straně druhé.

Jak z diskutovaných příspěvků vyplývá, *Deus ex Machina* přinesla řadu čerstvých perspektiv, podnětů a výzkumného materiálu co se studia vztahů mezi esoterismem a (moderními) technologiemi týče, a poukázala tak na jejich rozmanitost a komplexnost, k jejichž diskusi pomohla i celkově velmi přátelská a uvolněná atmosféra konference. Po závěrečném slovu organizátorů jsme tak vypnuli své notebooky, stolní počítače či tablety a již jsme se začali těšit na to, s jakým projektem přijde Ústav religionistiky FF MUNI a RASWE příště.

Seznam použité literatury

- Urban, H. B. (2018). *Magia Sexualis: Sex, magie a osvobození v moderním západním esoterismu*. Praha: Malvern.
- Goodrick-Clarke, N. (2002). *Black Sun: Aryan Cults, Esoteric Nazism, and the Politics of Identity*. New York – London: New York University Press.